

Nr 379.

Av herr Ewerlöf m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303).

De ursprungliga bestämmelserna om allmänt prisstopp utfärdades den 31 oktober 1942. Principiellt gälla dessa bestämmelser fortfarande. Prisstoppdag är i flertalet fall alltjämt den 31 oktober 1942.

Om några månader har alltså den väsentliga bestämmelsen i systemet med statlig priskontroll existerat under ett decennium. Vad som än kan anföras om systemets nödvändighet vid skilda tidpunkter och om dess egenskap av ingrediens i en viss ekonomisk politik kan det icke hävdas att det i större grad förmått bevara ett fast penningvärde.

Under föregående år — engångsinflationens år — blev det, än mer uppenbart, att statlig priskontroll utgör varken något effektivt eller ändamålsenligt medel att motverka prisstegringar. I allt väsentligt har priskontrollen vid den kraftiga höjningen av prisnivån under 1951 endast kunnat fylla en registrerande uppgift. Den eventuella effekt, som priskontrollen i några fall kan ha uppnått, uppväger icke de nackdelar den medfört i form av bl. a. bibehållande av prisrelationer som ej svara mot marknadsläget, tungroddhet i det ekonomiska livet och betydande kostnader och tidsspillan för både det privata näringslivet och statsförvaltningen.

Vi ha tidigare vid olika tillfällen då de ekonomiska förutsättningarna härför förelegat påyrkat den statliga priskontrollens successiva avveckling. Därutöver ha vi krävt en ekonomisk politik som varit ägnad att vidmakthålla en naturlig balans i samhällsekonomin.

Vad som hände under år 1951 har betecknats som en svensk anpassning till ett nytt löne- och kostnadsläge. Att denna medförde våldsamma spänningar och gav kraftiga utslag av mindre önskvärd art i svensk ekonomi är odiskutabelt. Det måste under sådana förhållanden anses angeläget att icke bibehålla element i den ekonomiska politiken som förhindra en fortsatt naturlig anpassning och medverka till att skapa ett förlopp, vilket i sin tur kan medföra kommande behov av nya plötsliga och våldsamma »anpassningar».

På de flesta områden föreligger i nuvarande situation ingen varubrist. Tillgång och efterfrågan synas i stort sett balansera varandra. Inom vissa branscher ha icke obetydliga sysselsättningssvårigheter — betingade av dels en betydande lageranhopning inom senare led i distributionsapparaten, dels av ett väsentligt ökat köpmotstånd — medfört tendenser till prisreduktioner. Mer omfattande realisationsförsäljningar än under de närmast föregående åren ha måst tillgripas för att bl. a. stärka företagens likviditet. Säl-

jarens marknad har med andra ord inom ifrågavarande branscher kommit att efterträdas av en köparens marknad. Alldeles särskilt är detta fallet inom textil- och skobranscherna, där priskontrollen i sin helhet borde ha kunnat vara avvecklad redan nu.

Den kreditåtstramning varom överenskommelse träffats är avsedd att verka återhållande på prisutvecklingen. Nedgången i världsmarknadspriserna på vissa av våra exportvaror måste även bidra till att minska spänningarna i vår inre ekonomi.

De allmänna ekonomiska förutsättningarna för en avveckling av den statliga priskontrollen måste således nu bedömas som gynnsamma. Det borde — synes det oss — vara möjligt att bedriva denna avveckling i en sådan takt att det statliga prisregleringsförfarandet helt kan bringas att upphöra den 1 juli 1953.

Fortsatt statligt reglerad prissättning kan i nuvarande läge komma att konservera en för hög prisnivå därigenom att den psykologiska effekten av ett begynnande köpmotstånd i en bransch icke tvingar företagare i en annan bransch att ta sin prissättning under omprövning. Men framför allt kan den komma att medverka till en ytterligare samhälls- och företagsekonomisk snedvridning av vårt näringsliv, därigenom att den hindrar en av produktions- och distributionsekonomiska grunder motiverad differentiering av priserna. Man får en stel och oekonomisk prissättning.

Särskilt i den nu rådande konjunkturen böra den fria prisbildningens möjligheter att smidigt anpassa sig till de skiftande förhållandena tillvaratagas. Endast i sådana fall där en tillfällig bristsituation kan påvisas kan enligt vår mening statlig prisövervakning i någon form under en övergångsperiod med fog motiveras. Avvecklingen av priskontrollen bör ske på sådant sätt att densamma successivt begränsas till de allt färre varuslag, där en tillfällig bristsituation övergångsvis kan göra den motiverad. Om statsmakterna genom en samordnad ekonomisk politik ytterligare stimulera de konkurrensfrämjande krafter, vilka redan kommit till synes, böra vi ha goda möjligheter att relativt snabbt uppnå det tillstånd under vilket konsumenternas inflytande över prisutvecklingen fullt ut kan göra sig gällande.

Med stöd av det ovan anförda hemställa vi,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 82 måtte uttala att den statliga priskontrollen bör avvecklas i sådan takt att någon förlängning av prisregleringslagen icke behöver ifrågakomma efter den 30 juni 1953.

Stockholm den 18 mars 1952.

K. G. Ewerlöf.

Ebon Andersson.

Carl Eskilsson.

Nils Herlitz.

Harald Nordenson.

Gustaf Velander.